

ACC. N:R. M. 9629:1-10.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Gren Rydström

Härad: Välbo

Adress: Brodalen

Socken: Femijä

Berättat av: August Svensson

Uppteckningsår: 1944.

Född år 1860 i Femijä.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Julkalappar och jultomte.

s. 1-10.

L. F. 48.

Julkappar och gultomte.

So länge jag har levat, har det varit vanligt hos i vad gärd att man gav varandra julkappar till julen, och de gamla talade alltid om vad de som små fick i julkapp. Ty det var mest barnen som fick julkappar. Bland de äldre förhåller det inte så mycket, mest om det var färdiga, man annars i gamla litet utsträckning. Det som man gav sin färdiga var myllig hetsaker, h. ut. en schal, eller något slädt

2.

ACC. N:R M. 9629:2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Färemål, som man själv gjort och kanske hällit på med i flera ad. Det kunde vara en kygga eller ett leard eller en träskål, ett skåp eller ett litet skrin. Om det sedan inte blev något med giftermålet, så fick fästvarumän sina saker tillbaka.

Barum gas man ofta kläder till jul, ofta kunde man ha rytt dem själva, eller också hade man haft skräddaren till att sy dem, så att barum ej i särväg restat om det. Det blev då ett stort jubel, då man fick det nya plagget.

3.

ACC. N:R M. 9629:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Det förtök av en all gravar och
goda vänners skickade varandra något
litet jul. Och om det var någon anhörig,
som vistades långt borta, så ställde
man alltid om så att han fick nå-
got litet jul. Var han fattig, så fick
han matvaror, litet el. ett stycke fläsk,
några lingon, ljus eller också något
klädesplagg. Var det en rik släkting
som vistades långt borta, så sånde han
i regel något hem, men det var ej
någon så storslagna gåvor, som man
ger nu, utan blott några smärre

4.

ACC. N:R M. 9629: 4.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

huv bevarad eller någon tavla el. dyb.

Nad man firade julafton i hemmet,
så var det ej vanligt att man slog
in klapparna i papper, ty sådant
var sämre, utan man gav dem
huv nederbärande sådana de var.

Då man också bara hade ett rum i
stugan, var det ej så lätt att dölja
de saker man anskaffat, utan det hände
ofta att de avsedda julklapparna
redan voro utdelade då julen kom.
För barnen kunde ej hålla sig i styr
så länge. Nad då julafton kom, delade

5.

ACC. N:R M. 9629:5.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

man gäru ut den en gång till. Något som dock barnen fick fört på julafton var de humoralagade karamellerna. I många hem var det ingenting annat barnen fick på julafton som julgåva. Man sade "julgåva", ej julklapp, det senare har man börjat med i slutet av 1900-talet.

Nad jag var liten, kan jag aldrig minnas att det förekom någon julbonté. Men fram på 1900-talet började man gå med dylika. Man kunde honom även för julgubbe. Det var vanligtvis små-

6.

ACC. N:R M. 9629:6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

gott gammalt man i huset, t. ex. far
själw, som kläddes ut sig med röd lewa
och lång rosk samt en säck på ryggen
där han hade julklapparna.

Det var på den tiden inte frött utan
ett barnen trodde på all konstens fanns
i verkligt livet, och därför skulle man
ingen verklig tro till den utklädde
gula gubben utan lyente han sig för
dum ut.

Benämningarna "jultvätt", "julman"
eller "kiukungs" känner man här ej
litt.

7.

ACC. N:R M. 9629.7.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

På 1870-80. talen förskön det jul-
riin. Men den skrev man ej på
julklapparna utan utskade den då
man utdelade sakerna. Ibland bars
man julriinade utan vidare för att
det var jul. Då skulle man riina kiu
gröten, då man åt den.

Kärlriinade såg ut så t.ex.:

Denna gröten är go,
ät nöds i gro!

Denna gröten är kokt på ved
och inte på stubbe,
ät gubbe!

ACC. N:R M. 9629:8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vite gröt är god föä,
den som bara hade möä.

Denne gröten är kokt i en gryta
och inte i ett stov,
ät mest allihop!

Ät varobals av orten och skedbals av
gröten,
så kan du snart tävla med de sju
feta näten.

Slå fad ja alla jämts ett nät
och ät sådan god gröt.

Till julspöket var det vanligt att man kläddes ut sig i slutet av 1800-talet. Kände man sig att någon var ute och gick, som man ville skrämma, så kläddes man ut sig med ett vitt lakon och hoppade omkring beland händer t. ex. i en skog, där personerna som man ville skrämma, gick igenom.

Oftast kände man sig eller tänkte sig sig att det var julspöke, men det kände ofta att personerna blevo så skrämda av dessa spöken, att de

10.

ACC. N:R M. 9629:10.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

inte blevo till sig på flera dagar.
Det förskow under julen att pojkar
kläddes ut sig till flickor och flickor
till pojkar och så gick de omkring i
gårdarna och hade roligt. Kalligast var
då de ej blevo igenkända.

Yullov kan jag ej minnas från
1800-talet. De ha blivit ej för-
kommit här tidigare än 1900.